

**ION RADU — DISCIPOL AL PROFESORULUI
GLEB CIAICOVSCHI-MEREȘANU****ION RADU — DISCIPLE OF PROFESSOR
GLEB CIAICOVSCHI-MEREȘANU****ECATERINA DERMENJI,**profesoară, Colegiul de Muzică și Pedagogie,
Bălți, Republica Moldova**CZU 78.072.2(478)****78:398(478)**

În acest articol este scos în evidență un nume mai puțin cunoscut printre discipolii lui Gleb Ciaicovschi-Mereșanu, care a parcurs o cale îndelungată de cercetare, colectare a folclorului din Bugeacul dunărean. Ne referim la Ion Radu, ce a activat mai mult de patru decenii ca profesor de acordeon la catedra Instrumente populare a Colegiului de muzică și pedagogie, or. Bălți și la culegerea sa de creații folclorice „Chiti, miti” – denumirea dată semnificând prăjiturile dulci, care aveau forme diferite și erau oferite copiilor în dimineața ajunului de Crăciun de către gazdele vizitate.

Cuvinte-cheie: Ion Radu, Gleb Ciaicovschi-Mereșanu, creații folclorice, Bugeacul dunărean, Chiti, miti

In this article we intended to highlight a less known name among the disciples of Gleb Ciaicovschi-Meresanu, who went through a long stage of research and collection of folklore from the Danubean Bugeci land. We mean Ion Radu, who has worked for more than four decades as a teacher of accordion at the Folk Instruments Chair of the College of Music and Pedagogy from Balti and his collection of folk works „Chiti, miti” — this name meaning the sweet cookies of different forms, which were offered to children in the morning of Christmas Eve by the hosts.

Keywords: Ion Radu, Gleb Ciaicovschi-Meresanu, folk works, Danubean Bugeci, Chiti, miti

Introducere. Un domeniu important al culturii naționale, în care este oglindită viața poporului cu frumoasele tradiții și obiceiuri, o constituie *folclorul muzical*. Anume creația noastră populară, cu toate aspectele ei, reflectă trăirile, sentimentele, gândurile și năzuințele oamenilor din diferite regiuni ale țării. Gleb Ciaicovschi-Mereșanu a fost printre primii cercetători etnomuzicologi basarabeni care a pătruns în esența comorilor folclorului național și a contribuit enorm la investigarea, publicarea și salvagardarea valoroaselor exemple de creații folclorice. Activitatea sa de cercetare s-a desfășurat la diferite nivele: investigații de teren, transcrieri, colecții de folclor muzical, studii teoretice etc. Astfel, Ciaicovschi-Mereșanu a contribuit substanțial la crearea unei adevărate școli de promovare a valorilor artistice naționale. În prezent, G. Ciaicovschi-Mereșanu este cunoscut ca o personalitate remarcabilă a culturii basarabene, ce ne-a lăsat o moștenire documentară apreciabilă [1] care include: culegeri — *Doine, cântece, jocuri* (1972), *Leru-i ler* (1986), *Romanțe și cântece de lume* (1992); peste 4000 de piese înregistrate pe bandă de magnetofon; două discuri de vinil — *Folclor moldovenesc*; monografiile — *Tamara Ciobanu* (1980), *Serghei Lunchevici* (1982), *Mihail Bârcă* (1995); *Învățământul muzical din Moldova* (2005); manuale — *Istoria artei interpretative la instrumente populare* (1985), *Istoria artei interpretative vocale populare*, *Literatura muzicală pentru școlile de muzică* (1982), *Istoria muzicii moldovenești pentru nivel universitar* (1985, manuscris); emisiuni radio și tv cu tematica — *Obiceiuri de iarnă la moldoveni*, *Genuri și specii ale folclorului moldovenesc*, *Instrumente muzicale populare*, etc.

Activitatea pedagogică în cadrul Conservatorului de stat l-a determinat pe G. Ciaicovschi-Mereșanu să elaboreze un șir de lucrări metodice, cursuri, manuale necesare în procesul de învățământ. De asemenea a coordonat investigațiile efectuate de profesorii și elevii instituției, prezenta lecții-

concerte cu ansamblul *Țărăncuța* (înființat de el în anul 1986) pe întreg teritoriul țării, a fost conducător a tezelor de licență, teze anuale ș.a. Știind să-și argumenteze inițiativele și acțiunile, Gleb Ciaicovschi-Mereșanu reușește pe parcursul întregii sale activități să îndrume mai multe generații de discipoli. Cu ocazia acestui mare eveniment, CENTENAR GLEB CIAICOVSHI-MEREȘANU, credem că este binevenită ideea de a scoate în evidență un nume mai puțin cunoscut printre discipolii lui G. Ciaicovschi-Mereșanu, o personalitate care a parcurs o cale îndelungată de cercetare, colectare a folclorului din colțul Bugeacului dunărean, contribuind activ la salvagardarea muzicii tradiționale alături de cei consacrați domeniului. Ne referim la Ion Radu, ce a activat ca profesor de acordeon la catedra Instrumente populare a Colegiului de muzică și pedagogie, or. Bălți, și culegerea sa de creații folclorice *Chiti, miti*.

1. Ion Radu — date biografice. Născut la 5 aprilie, 1941, în satul Frecăței, raionul Reni, (regiunea Odesa, Ucraina), Ion Radu și-a petrecut copilăria și adolescența în mediul unor frumoase tradiții atât din localitate. Tatăl, Ion Radu, era un vestit lăutar-clarinetist, iar mama, Tudorița Radu, era o femeie inteligentă (cu patru clase pe atunci), cu educație românească ce avea o memorie foarte bună, încât cunoștea numeroase poezii, basme, cântece folclorice, auzite de la părinți și bune.

Începând cu anul 1975, din propria inițiativă, Ion Radu, a început să colecteze melodiile folclorice auzite de la părinți, sora mai mare, mătușa Marița (sora mamei), rude, prieteni, de la sătenii care aveau harul cântecului, dansului și narațiunii, fără a conștientiza la momentul respectiv valoarea acestor creații folclorice.

Mai târziu, fiind student la Institutul de arte *Gavriil Musicescu* (actualmente AMTAP), Ion Radu a prezentat câteva din înregistrările colectate profesorului său G. Ciaicovschi-Mereșanu pentru activitatea practică la disciplina *Folclor muzical*: „Entuziasmat de unele înregistrări, ce reprezentau creații folclorice inedite (unele din ele și astăzi se păstrează în arhiva AMTAP), Gleb Ciaicovschi mi-a zis: — *Du-te, măi Radule, și mai fă niște înregistrări, căci acolo la voi în Bugeacul cea dunărean sunt lucruri foarte interesante!*” — mărturisea I. Radu².

2. Colecția de folclor *Chiti, miti*. Cu sfatul și îndrumările profesorului, I. Radu a colectat circa 150 de melodii și folclor literar, redate în varianta de expresie a barzilor, care apar la lumina tiparului în anul 2001 în culegerea de creații folclorice cu denumirea *Chiti, miti*. Din spusele autorului, denumirea *Chiti, miti* semnifică prăjiturile dulci care aveau forme diferite și erau oferite copiilor în dimineața ajunului de Crăciun de către gazdele vizitate. Culegerea este alcătuită din patru compartimente: I. *Folclorul copiilor*; II. *Obiceiuri calendaristice. Colinde*; III. *Versuri cântate*; IV. *Melodii instrumentale*, ce reflectă diverse concepte despre viață, stări emoționale, dispoziții, momente de meditație și educație. De asemenea, sunt abordate trei surse de limbaj folcloric: declamația poetică, versul popular cântat și melodii instrumentale (interpretate la fluier și clarinet) — care reprezintă variate genuri și specii folclorice, fiind în mare majoritate specifice localității natale.

Din spusele autorului aflăm că aceste creații folclorice au fost grupate în culegere pe specii apropiate după conținut și denumiri — colinde, cântece, romanțe, balade, poezii despre traiul cotidian și obiceiuri calendaristice, pentru copii și maturi, iar în ultimul compartiment sunt diverse creații, practicate la diferite petreceri în execuție instrumentală precum: sârbă, horă, mărunțița, ostropăș, vivat, cadânja etc. — care formează în ansamblu o unitate de expresii dinamice, de stări emoționale și de spirit.

Așadar, primul compartiment, *Folclorul copiilor*, conține: poezii și adresări către animale și păsări (14); cântece de leagăn (2); poezii-jocuri, dialoguri umoristice (8); numărători (16); înțelepciune populară (proverbe, zicători, expresii); care au fost înregistrate de I. Radu în anii 1974–1975, auzite majoritatea de la Tudorița Radu (mama autorului), Maria și Veronica Lungu, Dumitra și Anișoara Roșu etc. Captivantele versuri din folclorul copiilor: Rața, Melcul, Pisicuța, Iepurașul, Un`-te duci ș.a, sunt îmbogățite expresiv de promotorii populari ai satului Frecăței, menționați anterior.

² Din interviul realizat cu Ion Radu.

Al doilea compartiment, *Obiceiuri calendaristice. Colinde*, merită o atenție deosebită prin faptul că anume în acest compartiment autorul evidențiază frumoasa și interesanta tradiție a copilăriei sale *Chiti, miti*. În satul Frecăței există un obicei cu același nume, conform căruia copiii, în grupuri mici, umblă în dimineața ajunului de Crăciun pe la case și rostesc toți într-un glas pe sub ferestre:

*Chiti, miti, după sac,
Zgâie ochii la colac
Dați colacul și pitacul
Ne dați, ne dați,
Ne dați, ori nu ne dați?
Am venit și noi odată,
La un an cu sănătate!
Ne dați, ne dați,
Ne dați, ori nu ne dați?
Dați-ne-un covrig,
Că tremurăm de frig!
O să venim la anu
Și de alți ani! [2, p.23].*

De aici vine și denumirea simbolică a culegerii date propusă autorului de prietenul său Mihail Gramciuc (profesor de discipline muzical-teoretice la Colegiul de muzică și pedagogie, or. Bălți). Acest compartiment conține și următoarele colinde: pentru casă (2); pentru fată mare (2); pentru copil mic (1); pentru flăcău (2); pentru preot (1); pentru tineri căsătoriți (1); pentru străin (1); care au fost înregistrate de autor în anii 1975-1976 de la Maria Lungu, Ilie Roșu, Eugen Caravasile, Dumitra și Anișoara Roșu. Latura specifică a colindelor (zece la număr) o constituie caracterul narativ, îmbinat cu elemente lirice, dramatice, epice. O importanță majoră prezintă lucrările de folclor literar de proporții (cuprind de la 37 la 80 versuri), care demonstrează fantezia și memoria bogată a cântăreților populari Ilie Roșu și Eugen Caravasile.

În cel de-al treilea compartiment al culegerii respective sunt incluse: cântece propriu-zise (de cătănie, de ostășie, de război, de dor și jale, de dragoste, de glumă), romane și balade, ce se evidențiază prin diversitatea lor tematică și a imaginilor: de dragoste (*Foaie verde maghiran; Eu ți-am iubit ochii tăi; Ochii tăi blânzi*), de nostalgie, disperare (*Mândro, când te-i mărita; Țiganca mea; La Galați pe strada mare*), dramatice (*Sus pe malul Dunării; Bărbatul meu*), tragice (*Priveam pe malul mării; Jos la umbra unui pom; Are mama doi feciori; Șarpele; Ce folos de tinerețea mea*), de glumă (*Haide, mândru, la plimbare; Cine bea și chefuliește; Mama mea când m-a făcut, Când te văd cu mărgelile roșii; Roata morii; Într-o noapte furtunoasă*). Înregistrările melodiilor din acest compartiment au fost întreprinse de Ion Radu în anii 1975-1977, auzite de la Tudorița Radu, Maria Lungu, Maria Belalî, Dumitru Crivăț, Ilie Roșu.

Ultimul compartiment al culegerii *Chiti, miti* include melodii instrumentale de diverse genuri, unele din ele fiind executate la fluier (*in Es, in B*) de Dumitru Crivăț, altele la clarinet (*in C*) de Gheorghe Costioglu, ambii vestiți lăutari ai satului Frecăței. Din spusele autorului, aflăm că în aceste melodii instrumentale lăutarii folosesc diverse procedee de îmbogățire a liniei melodice, spre exemplu: melismele (în dependență de posibilitățile tehnice ale instrumentului), adăugarea sau reducerea unor note și pauze (în baza completării sau simplificării ritmului și metrului), unele "întorsături" melodice neobișnuite, ce exprimă în ansamblu specificul unei "tălmăciri" muzicale locale, și mai cu seamă muzicalitatea și imensa fantezie a lăutarilor sus numiți.

După ani de studii și practică pedagogică în domeniul artei muzicale interpretative, Ion Radu lasă posterității o culegere de melodii care înmănușează o parte din folclorul autentic, înregistrat în satul său natal Frecăței. Tratată cu inteligență, moștenirea folclorică *Chiti, miti* prezintă o parte

importantă din tezaurul popular al sătenilor și poate constitui o sursă al cercetărilor ulterioare în domeniul folcloristicii. Pe parcursul activității sale pedagogice în cadrul Colegiului de Muzică și Pedagogie, or. Bălți, Ion Radu (fiind profesor de acordeon mai mult de patru decenii), a făcut și transcripții pentru acordeon solo — uvertura *Coriolan* de L. van Beethoven (Bălți, 2007), *Rapsodia română Nr.1, op.11* și *Rapsodia română Nr.2, op.11* de G. Enescu (Bălți, 2002); a alcătuit și editat culegerea *Prelucrări pentru acordeon solo* A. Gnipel, I. Radu (Bălți, 2002) și culegerea *Piese pentru ansambluri de acordeoane* — (melodii populare prelucrate din repertoriul muzicienilor români: G. Dinicu, P. Romea, M. Budală, G. Cristea, I. Onoriu, S. Ciuhrii, E. Croitoru, I. Olaru ș.a. (Bălți, 2006).

2. Din amintirile autorului colecției *Chiti, miti* Ion Radu. Cu ocazia acestui eveniment, Centenar Gleb Ciaicovschi-Mereșanu, am realizat o discuție cu autorul culegerii *Chiti, miti* și credem că este binevenit să menționăm unele sfaturi ale profesorului Gleb Ciaicovschi-Mereșanu pentru discipolul Ion Radu, care a apreciat și a coordonat activitatea lui de cercetare, colectare a melodiilor folclorice: „Gleb Simonovici era un profesor excepțional, explica foarte bine, tema era bine structurată încât niciodată nu-și uita gândul sau ideea de la care a pornit. La fiecare moment al temei venea cu exemple, uneori cu foarte multe exemple utile din practica personală, deoarece tot ce întreprindea în acțiunile, cercetările sale implica neapărat și studenții. Când am prezentat primele înregistrări cu câteva melodii folclorice din satul natal, Gleb Simonovici era entuziasmat și foarte bucuros de melodiile auzite. Și, de atunci, mi-a propus, să mă duc în sat, să mai aduc înregistrări... La început îmi era rușine să prezint înregistrările mele, fiindcă vă dați bine seama ce aparate erau pe atunci (aveam un magnetofon roșu, vai de capul lui) și înscrierile lăsașu de dorit, însă Gleb Ciaicovschi mă încuraja spunând: „Nu-i nimic greu, Radule, aici! Tu înscrie cât mai multe lucrări, căci de calitatea lor ne ocupăm noi!”. De asemenea, un lucru important și foarte greu aș spune eu, la care Gleb Simonovici mereu ne îndruma, era „pașaportizarea” cântecului, adică: trebuia de menționat zona sau localitatea unde am înregistrat melodia, din ce perioadă datează, mai apoi trebuia de indicat sursa, sau de la cine am auzit-o, și în ultimul moment apreciam denumirea cântecului. Într-adevăr, ultimul moment era complicat deoarece uneori întâlneam aceeași melodie, însă avea denumiri diferite și de sine stătător trebuia de asociat, comparat toate variantele și de găsit denumirea potrivită — desigur, în cazurile mai complicate la acest moment conclucram cu profesorul: „Radule, tu ai făcut prima dată înscrierea, hai mai du-te o dată în sat și mai înregistrează, tot așa o să cânte? Și dacă te duci în sat, încearcă să înscrii ceva nou, acolo unde e gloata mai mare, mai ales la lucru în câmp. Acolo unde muncesc în echipă și unde vezi că sunt mai multe femei, înregistrează pe ascuns, căci femeile la muncă mai mârâie câte o melodie folclorică, și iată atunci e cea mai importantă înscriere. Însă când le vorbești că faci înregistrări, ele se emoționează și uneori poate să nu intoneze corect, alteori poate uita și din versuri etc.”³, spunea el.

Concluzii. Rolul și valoarea unor personalități marcante, precum a fost Gleb Ciaicovschi-Mereșanu, care a îndrumat cu grijă generații de studenți, este esențial și inestimabil nu doar pentru viitorul discipolilor, dar și pentru menținerea noastră ca neam. Doar un bun îndrumător, sincer și tenace în aprecierile sale, construiește pas cu pas viitorul pentru acei tineri muzicieni care doresc să-și aducă aportul în promovarea valorilor naționale.

Referințe bibliografice

1. BADRAJAN, S. Primii cercetători etnomuzicologi în Basarabia postbelică: Gleb Ciaicovschi-Mereșanu. În: *Ghidul iubitorilor de folclor*, nr.6, Suceava: 2016, p.174–180.
2. RADU, I. *Chiti, miti*. Bălți: F.e., 2001.

³ Citate din alocuțiunea oferită de Ion Radu cu prilejul CENTENAR GLEB CIAICOVSCHI-MEREȘANU, Bălți, 4 aprilie 2019. Manuscris oferit de autor.